

Ludvigsbakke. Palle Petersen om den yngre Holberg

Ludvigsbakke. Palle Petersen's FOLKEBOG om Holberg [udsolgt fra forlaget]

En Nørrebrodrenge påfindtligheder

[Kommentar](#)

[Foto af Palle Petersen](#)

[Brevveksling med Palle Petersen](#)

Kommentar

På en temmelig kølig dag hvor vandet væltede ned - og hvor Meteorologisk havde lovet os blæs og 25-30 millimeter i stride strømme fik jeg læst Nørrebrodrenge Palle Petersen's gavtyveroman om Ludvig von Holberg. Bogen kom ud for en 5 års tid siden, lige op til jubilæumsåret - 250 år efter den gamles *død*.

For at begynde med det gode, så er bogen fyldt med en kuriøs mixtur af sludder, vrøvl og mange ting der er påviseligt rigtige ... eller i det mindste *kunne* være det. Man måtte være et rent skarn om man ikke ville værdsætte de Palle P.ske påfindtligheder, men sjældent er der feset så meget i en bog at man ligefrem må have vinduet godt oppe under læsningen. Skarn vil man ikke være - ikke i dag - men det lugter dog ildevarslende når næsten enhver pointe af de større skal have et tordenskrald med af de hjemmegjorte. Min Herre! Er vi på en mødding? Kunne der ikke findes bedre fanfarer? Bare til en afveksling?

»Ludvig på Bjerget eller Holberg på Komædie« er titlen på det lystige værk - og

så hedder det: *Folkebog* - dvs. med VERSALER for at ingen kan være i tvivl:

FOLKEBOG skrevet af Den Politiske Kandestøber, Herman von Brehmen, omkring 1722, omhandlende Ludvig Holberg og hans komedier 1702-22. Fundet bag en væg i Sorø Akademi i år 2000 og bearbejdet af Palle Petersen.

Men jeg er i tvivl på det ene, på det andet - og på at der er tale om en vaskeægte FOLKEBOG.

Historien er at "nogen", men Herman von Brehmen er det sgunte for dét er *angiveligt* en påtaget identitet sådan a la Hans Michelsen fra Callundborg eller Just Justesen eller hvad man ellers kan komme op med, historien er at "forfatteren" har fundet på de Holbergske idéer, at kandestøberens Collegium Politicum var en levende, enevældekritisk realitet, men at Holberg så har forvansket det hele og så videre.

Jo jo, en sjov idé - dén køber jeg såmænd gerne et stykke ad vejen.

Palle P. er en habil skriverkarl, hvad enten han kommer fra det mørkeste Nørrebro og hans udmærkede far var former - eller ej eller han "i virkeligheden" er uddannet som skolelærer. Det så man allerede af bogen »50 år i jernet« som han rimeligt nok fik en meget smuk børnebogspris for!

Jeg var for resten gennem Nørrebrogade tidligere på dagen for at købe mig en ordentlig tommestok; en sådan var imidlertid ikke til at opdrive. *Vi har kun denne* sagde den rare mand i værktøjsmagasinet; dén kan du få for en halvtresser ... med moms og det hele. *Det vil ikke vare længe før den slasker i leddene*, svarte jeg i al gemytlighed - og tilkendegav med et grin at manden burde indrømme mig et kraftigt nedslag, når jeg afstod fra at få pinden pakket ind og straks stak den i den dertil indrettede lomme på ét af mine mest hjulbenede ben.

Man kan læse bogen selv, kan man - og mere sig en hel del, og dét selv om bogen er aller mest morsom for dem der ikke lider *meget* af sarte fornemmelser, der *tillige* kan hovedtrækkene af det Holbergske liv og levned - og som måske kender lidt til nogle af hans talrige slagsmål med den ene og den anden ... fra Andreas Hojer og frem ... for slet ikke at tale om blot *nogle* af hans værker, især de tidligere af dem siden bogen slutter allerede i 1722. ... Må jeg anbefale: "Peder Paars", "Jeppe", "Den Politiske Kandestøber" til hussvalelse og ikke mindst de latinske erindringer. Er man ikke længere flydendes i dét sprog, er der Aage Kragelund's vidunderlige oversættelse til et meget moderne og sprælsk dansk at ty til ... på højresiderne ... mens det latinske står smukt til venstre.

Jeg er ikke den første der har fundet på at sige at forkundskaber vil være nyttige for at læse Palle's bog, måske endda uomgængelige, for det var Peter Christensen Teilmann allerede inde på i sin anmeldelse *på dagen*, der heldigvis stadig lader sig finde på nettet: <http://www.historie-online.dk/nyt/bogfeature/ludvigbjerg.htm>. Andre af Peter's kortere Holberg-internetting gemmes i dette fornøjelige ringhjørne: <http://www.peterchristensen.dk/pages/pjournalistik.html>.

Torben Brostrøm har i »*Information*« skrevet en djærv og egentlig ret skarp kommentar (jf. bemærkningerne sidst i dette nr. af holberg.nu); den kan findes på: <http://www.information.dk/84964>.

Bogen er sjov og morderligt godt fundet på; jeg er - reverenter talt - fuld af beundring over hvor meget Palle P. har husket ... og skruet sammen til dén

gavtyvehistorie som den er blevet til; men det er dog ret svært at sidde hér og grine - eller bare *klukke* - i timevis, når man som halvvisse magister af den mest kedsommelige skuffe synes at der er noget helt grundlæggende i historien der er gået i brædderne.

Der bliver sagt og *víst* meget i bogen om Holberg's psyke (noget af det gode ved Palle P. er hans billedskabende færdigheder). Noget er formentlig ganske rigtigt - at Ludvig ikke var til damer, druk eller søde sager - og at hans kløe ... som andre oftest har et vist sted ... havde omsat sig i et sjældent overgået skriveværk.

Det er sket mere end én gang at jeg er blevet spurgt om Ludvig var bøsse ... *ikke fordi det skulle gøre noget, siger man, men var han ikke?*

Om man var bøsse var det så absolut ikke noget man skiltede med på Ludvig's tid - og heller ikke i mange år derefter. Det er først nu om stunder at man kan tale frit om sådanne materier, i det mindste i Danmark.

Én af de illustratører Palle P. har brugt løs af i bogen var Holberg's discipel, *so to speak* - nemlig Johannes Wiedewelt - der har rejst et "utal" af støtter de forskellige steder. Om ham er der også gættet løs. Var han? Var han *ikke*? Wiedewelt's meget nære ven, arkæologen Winckelmann *var*, det er man ret sikker på ... mener man. Men selv om man kan dét i dag, snakke løs om at man er bøsse eller bare sådan *straight*, må jeg stadig sige - at jeg ikke aner hvordan det stod til med Ludvig og hans seksualitet. Sådant ... "*rigtigt*" - og hvor skulle jeg også vide det fra? Jeg har ikke som den gode Palle adgang til papirer, som murere "åbenbart" går og finder hengemt i de akademiske mure på Sorø, hvad enten der i virkeligheden har været brand dér eller ej.

Holberg vidste udmærket at der var kvinder til, for han har jo skrevet om dem på mange måder. Var han ikke forelsket i kusinen i Kristianssand, den smukke jomfru Sophia Stoud (f. 1686)? Eller var dét det rene digt eller ønsketænkning? Tag hans temmelig komplekse beskrivelse af Nille i "Jeppe". Tag hans beskrivelse af den - muligvis - hornede ægte mand i "Barselsstuen". Tag hans - især senere - ret omfattende diskussion af kvindernes sociale muligheder eller mangel på samme, i "Helte- og Heltindehistorierne" ikke mindst. Holberg var en vaskeægte progressiv forfatter på akkurat dette område. Men om han *i virkeligheden* var en slags bøsse eller ej, jeg aner det ikke.

Og er det overhovedet interessant? Har det betydning for læsningen af forfatterskabet? Jo, det er en *smule* interessant, for selv om det ikke kan vende op og ned på nogen ting med hensyn til tydingen af hvad han rent faktisk har skrevet, så er hans seksualitet et spændende emne, ikke for - at man sådan nøglehulskiggeragtigt kan finde ud af hvordan han *klarede sig* - sådan i mere kødelig forstand og i det daglige eller natlige; det er næppe h.c.andersenske signaturer i dagbogen der er interessante hér, i det mindste har man ikke fundet dem, men for at finde ud af hvordan seksualiteten "så ud" for ham selv og hvorfor han mon brugte den som han gjorde.

Problemet er bare at Holberg holder sin mund forsvarligt lukket, jo mere han taler, desto mere tavs er han.

Når Erik A. Nielsen for nylig sagde at han havde haft sine vanskeligheder med Holberg, fordi han ikke kunne forestille sig ham som en erotisk poët, så er jeg og mange andre ganske enig i hans pointe. *Erotisk* var ikke dét Ludvig var mést, og alligevel var der ikke plads til mére? Bortset måske fra hans interesse for musikken, ikke den aller mest fyrige musik eller den mest kvidrende italienske opera, men netop den meget *ordentlige* Corelli m.v.

Hvad var han så, vores ven fra gamle dage? Jeg *tror* - måske i virkeligheden som Palle P. og mange andre - at Ludvig er ét eksempel på en mennesketype der - ret bevidst - har villet omsætte sin seksuelle energi, sine drifter og sin undertiden temmelig kraftige aggressivitet til noget andet - til en gigantisk skriveaktivitet, måske var der både noget han ville væk fra, de ukontrollerede drifter - og noget han ville hen til? Han var ikke glad for stimulanser, bortset fra kaffe, han drak hverken vin eller dét der var "værrer", kun kaffe, han ville måske ikke risikere at der var noget der løb af med ham? Jeg ved det ikke. Voldsomt beruset har han måske været en enkelt gang og så aldrig mere - siger han selv. Med kaffen lignede han dét borgerskab som Wolfgang Schivelbusch skrev om et sted (her efter hukommelsen): Feudaladelen gled ind i dagen, vågnede sent, fik serveret varm chokolade i himmelsengen af tjenerskabet, mens borgerfolket havde siddet på stive stole i deres køkkener allerede ved 6-tiden og drukket hed kaffe for at komme hurtigt *i gang*.

Holberg *legede* fra tid til anden med seksuelle emner, beskrev visse ting om ikke altid *helt* direkte, men dog tæt på, og frem for alt skrev han om noget helt andet, tag hans mange historiske værker, kirkehistorien, natur- og folkeretten osv.

Det er muntert nok at Palle P. tager Ludvig - og os - på horehus for at vi kan opleve at den klejne Ludvig blive følt på ... og fundet for let, men kommer vi nu tættere på Ludvig eller Holberg, eller kommer vi i stedet længere væk?

Skulle der endelig digtes historier, hvorfor så ikke lidt om Ludvig og kammeraten Christian Brix som han mødte i Christianssand og drog til Oxford med? Det er en historie vi ikke ved særlig meget om - og *hvad* vi véd, har vi stort set fra dét som Holberg selv har skrevet, hvoraf store dele må forstås som kalkulerede digterier stærkt inspireret af antikke forfattere.

Ludvig og Christian rejste frejdigt afsted, formøblede Brix' penge, læste, gav privattimer i det ene og det andet - og levede i det mindste tilsyneladende et ret sorgløst og muntert liv. Efter at de var kommet tilbage til Danmark, først Christian, så Ludvig har de kunnet rende på hinanden i København indtil Christian - ved kraftig familiær tiltrækning - fik sig et arbejde i Norge i 1720. Christian Brix er nærmest ingenting i Palle's bog, og hvad der står er skrigende forkert - hvad enten det er med vilje eller ej - for Brix er blevet ombyttet med Bergen-kammeraten, gravøren Mikkøl Røg (bogens s. 227), også én der nok kunne digtes noget mere om?

Det venlige, måske endda kærlige tilbud som Holberg fik af én af sine Engelske venner da han begyndte at ville rejse hjem til Danmark (jeg har det fra Ludvig selv, se Kragelund's "Ludvig Holbergs Tre Levnedsbreve", bd. 1, s. 58-61), har Palle P. *ikke* brugt til noget som helst. Bogen kunne (tror jeg) være blevet langt mere spændende, og en noget større udfordring for den glade læser, hvis Palle havde tilladt sig nogle *flere* friheder og droppet nogle af dem han *har* taget. Med større eller anderledes friheder, var bogen heller ikke blevet så kontra-historisk, næsten urimelig som den i *nogle* måder er.

Note: Efter hjemkomsten fra England blev Brix amanuensis ved Det Kgl. Bibliotek (1709-1720), derefter blev han residerende kapellan i Meldalen, Trondheim Stift, hvor han giftede sig med enken til den forrige kapellan Ellen Olufsdatter Tønder [Ellen Olsdatter Tønder] (f. 1698) og fik 2 børn med hende. Brix døde i 1748.

Palle er - synes det - en smule sur på Ludvig? Måske er det ment spøgefuldt og markskrigerisk og skal ikke tages *alt* for tungt, men Palle har dog en del at have sin kritik i. Han siger et sted i en artikel på internettet: <http://www.litteratursiden.dk/sw27702.asp> at Holberg var Kongens mand - og

mere end dét: *Holberg opdagede en genial og meget dansk løsning på nedkæmpelse af oprørske tendenser: Kongen behøvede ikke at hugge hovedet af folkeforførere - og risikere, at de blev martyrer. Han fik sin veldresserede nordmand til at sætte dem i de dumme grins gabestok på "Den danske Skueplads", så folk hånede og spyttede og tog afstand fra dem.*

Det er ganske rigtigt; Holberg opfordrede for det første ikke til oprør eller til at man skulle sætte sig op imod Enevælden, tværtimod støttede han Enevælden og Kongemagten på flere måder - sidst ved at give Kongen hele sin store formue mod selv at blive erigeret til *baron* og blive henlagt i Sorø Klosterkirke (hvor Wiedewelt senere gjorde én af sine smukkeste sarkofager over ham). Palle P. har ret, søreme har han dét - vores oprørske Nørrebrodreng - men han har lige så meget uret.

Der var enkelte der (i 1600- og 1700-tallet) forsøgt at gøre oprør mod Enevælden, men alle har de gjort det på *individuel* basis, undertiden som uvilkårlig reaktion, og uden den store mulighed for at blive martyrer, og dét lige fra den stakkels barokke Jacob Worm der ikke kunne styre sin mund, men som blev ved og ved og ved, og som derfor endte sine dage i Trankebar i de varme lande på betydelig frastand af sin kone ..., til den politiske fantast Poul Juel der derimod *blev* henrettet (Holberg har en bemærkning om ham - se i: <http://holberg.nu/Groenlaender-Jeppe.htm>) - og *ingen* af dén tids oprørere har opnået noget som helst fornuftigt. Eller kunnet opnå noget som helst fornuftigt, eftersom tiden ikke var til det. Hverken Struensee eller Enevold Brandt, den tidligere elev på Sorø Akademi, kan komme med hér - det var noget andet, og så er vi desuden helt oppe omkring 1772 før dé blev hovedløse. Nogle af de første der blev *martyrer* af en slags, altså for *nogen*, var måske forfatterne Conrad Malthe Bruun og P.A. Heiberg, men det var også på et meget senere tidspunkt.

En meget særlig oprører *fra tiden* var "mulatten" og teologen Frederik Svane Afrikanus, også han individualist ... og en søgende sjæl, som efter at han havde haft uheld i mange, hvis ikke alle ting både hér og dér, blev degn ... endog på allerhøjeste tilskyndelse hos Holberg i Havrebjerg. Deres bekendtskab varede ikke mange år, for så fortrak Holberg på det nærmeste fra Havrebjerg og drog til Tersløse, men i deres korte samvær nåede Holberg at gøre én god ting for ham: Han ansatte ham trods alt - og at gøre en ting der var mere diskutabel: Han holdt den urolige sjæls løn i *fuldkommen* ro (læs evt. H.E. Sørensen's roman: "Fridericus Africanus" (Melbyhus 1992), der ikke handler meget om Holberg, men som kommer godt rundt om *tiden* og Holberg's egn i de senere år - Sydvestsjælland).

Palle P.'s påstand er imidlertid, som man så ovenfor, krassere end som så; for én ting er at Holberg ikke selv har gjort oprør (hans talrige andre bataljer ufortalte), en anden ting er at han skulle have medvirket til at undertrykke dem der ville bevæge sig ud i oprør. Det sidste er vel nærmest så forkert som tænkes kan. Holberg har - mig bekendt - ikke *undertrykt* nogle af dén kategori, men han har taget afstand fra nogle af dem - og dét så nogenlunde ligeud ad landevejen, ikke mindst *post festum* som i tilfældet Poul Juel. Man kan være uenig, men er det ikke *fair* nok?

På positivsiden er der efter min målestok derimod adskillige ting som kan anses for at være historisk progressive; først og fremmest stillede Holberg *spørgsmål* - og han vænnede så at sige sine læsere til selv at tænke over problemerne og til selv at finde svarene (måske endda på trods af de *svar* han selv havde angivet på linierne).

Af meget "indlysende" grunde kunne spørgsmål og svar ikke løfte sig *meget* ud

af tidens vilkår og af de muligheder som lå i den første halvdel af 1700-tallet hvor Holberg levede. Dét har jeg temmelig svært ved at bebrejde den gamle, og dét burde Palle P. vel også have?

Der er nok et par steder hvor jeg undrer mig over Holberg og over hvordan han tacklede tingene (hvilket jeg vil vende tilbage til ved en snarlig lejlighed) - og det vedrører især hans opfattelse af den danske bonde og af hans og hendes vilkår og potentiale, men når man sér omhyggeligt efter hvor svært og hvor tungt bondefrigørelsesprocessen forløb gennem resten af 1700- og op igennem 1800-tallet, så kan det vel være rimeligt nok at se Holberg som en 'systembevarende' tænker og forfatter; men han gjorde derudover en hel del udi de mere 'holdningsændrende' skrivelser. Sammenlagt var Holberg en kompleks forfatter, der næppe altid skal læses for bogstaveligt, helst med et drys salt eller to. Skulle han have et latinsk valgsprog kunne det være: *Cum grano salis*.

Palle P. nævner flere gange i romanen at Holberg arbejdede på en 'Naturret', ikke én han selv havde fundet på fra begyndelsen, men - sagt explicit - én der hvilede på nogle af de store naturretslige tænkere fra 1600-tallet og frem, og som Holberg formidlede videre i en meget glimrende og rimeligt klar form der langt overgik de teoretiske forbilleder. Men jeg er i tvivl om hvor vidt det er en bog som Palle P. selv har været rimeligt grundigt igennem. Ikke at det skal være en meget tung bebrejdelse, men når naturetten nævnes lige så mange gange i bogen som der fjertes, så kan det ikke blot blive liggende hvor det er kastet. Holberg forsøgte at forene en luthersk livs- og statsopfattelse med en langt friere tænkemåde ifølge hvilken Bibelens skabelsesberetning ikke skulle forstås naivt som en objektivt korrekt beskrivelse fra dag 1 og en uges tid frem, men nærmest som myter og digtning.

Måske kom Holberg - nærmere besét - til at underminere "systemet", fordi han var så ihærdig med at ville fjerne selvmodsigelserne? Og sådan går det jo undertiden. At de der for alvor underminerer systemet ikke er de direkte angribere der individuelt eller i flok buser på, men snarere nogle af de seriøse forsvarere der alt for ihærdigt har søgt at forsvare den herskende orden.

Brevveksling med Palle Petersen

[Brevene (eller rettere e-mailene gengives - foreløbigt - i uforkortet form), kun slåfejl og tilsvarende er rettet, BA]

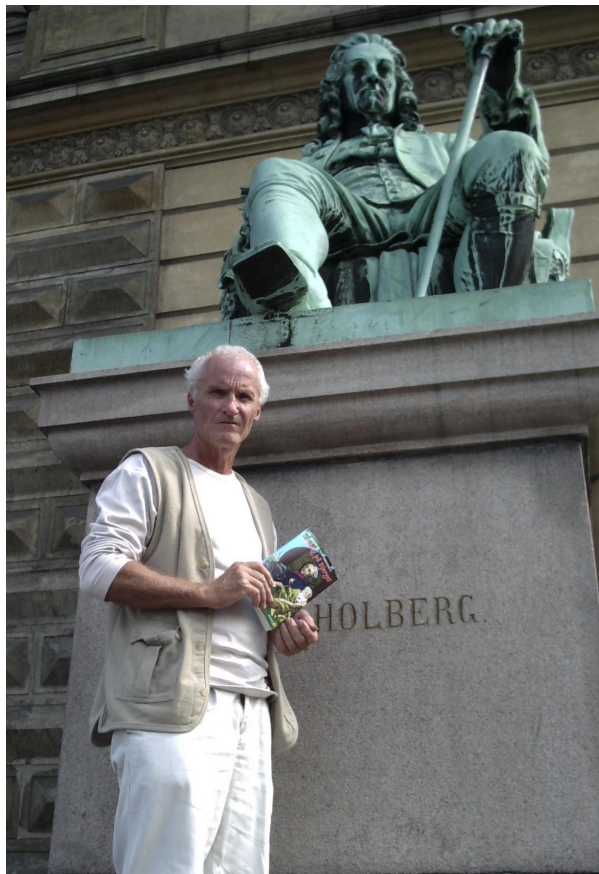

Foto af og fra Palle Petersen (*klik på det for at forstørre det*)

1 - 5.8.2008

Kære Palle,

Har netop lagt et udkast på nettet om din "Ludvig på Bjerget", se:
<http://holberg.nu/Ludvigsbakke.htm>

Evt. spørgsmål, kommentarer osv. tager jeg pænt imod - og trykker dem gerne i tilknytning til mit eget udspil ... med eller uden yderligere kommentar, det afhænger af de nærmere omstændigheder. Som udgangspunkt får du det sidste ord, hvis du altså vil have det.

Det har været længe før jeg har fået læst bogen, for det skulle helst være på det rigtige tidspunkt, og det er det så nu hvor jeg tumler rundt med en lille, nogenlunde jordnær bog om "Jeppe" som skal have noget med om H's psyke.

Som du vil se er jeg vildt imponeret over din viden og alle dine komiske påfindteligheder, selv om jeg nok synes at der er nogle af de vigtigere punkter hvor dit forsøg er gået i gulvet, men hvad så?

Du har under alle omstændigheder lagt en meget humoristisk ... og kras .. Holberg-tolkning frem og godt det samme, lad os få vendt og drejet spirrevippen.

På nogle væsentlige punkter tror jeg du har ganske ret, nej - Holberg var IKKE nogen opviger. Men han var måske noget der var meget værre. En selvbestaltet "muldvarp" af en slags. Det er klart at det må mane til eftertanke at der er mange "konservative" der er mægtig glade for H og hans skrivelser. ...

Og jo - han VAR virkelig konservativ af en slags, men sandelig også progressiv kritiker i det mindste i nogle henseender.

Jeg har ikke i kommentaren skrevet om alle temaer og vigtige personer i din bog (fx kommer jeg ikke ind på Tordenskjold selv om han spiller en stor rolle, eller måske derfor), for min kommentar skulle ikke være meget længere end den er blevet. Er du utilfreds med dét synes jeg det vil være rimeligt nok at protestere.

Da jeg kan se af din hjemmeside (<http://home6.inet.tele.dk/pallepet/>) at du har solid tilknytning til Grønland ... og kender både Poq og Qiperoq (i det mindste er du fotograferet sammen med dem), vil jeg henvise til et andet skribleri: <http://holberg.nu/Groenlaender-Jeppe.htm>, der pt. også er at betragte som et udkast af en slags.

Der er ikke noget der haster, du kan skrive hvornår det må være - hvis og når du får lyst.

Mange venlige hilsener, Bjørn

2 - 7.8.2008

Kære Bjørn Andersen.

Jeg har kigget på din anmeldelse af min LUDVIG PÅ BJERGET - om Holberg og Herman von Brehmen. Det er nok den mest nuancerede jeg har set, og den kommer godt rundt også om mine intentioner. Det væsentligste for mig har dog været, at vise Holberg fra de mennesker, som han udleverede til humoren - og samtidig pege på, at han faktisk må have lært en masse af dem, især sprogligt, som tilmed har fulgt det danske sprog - som jeg også kender det fra min baggrund i et arbejdsmiljø og som nørrebrobisse.

Det var min drøm, at se opførelsen af Den Politiske Kandestøber - som iøvrigt pt går på Grønnegårdsteatret - med Holberg med i selskabet omkring bordet med Herman von Brehmen. For han må have siddet der - eller han har nok nærmere - som iagttageren, siddet i et hjørne med notesblokken, hvad jeg iøvrigt også som forfatter selv kunne finde på. Jeg ville dog aldrig have udleveret dem, både sprogligt og med benene på jorden, mener jeg de rummer noget andet, men jeg kan godt se, at han har karikeret dem - og den slags findes også. Der mangler lidt dybde og varme og ægte i den kandestøber - som den intellektuelle, nok heller ikke i dag, er i stand til at se. Men ok, typerne findes, Holberg kan bare ikke se dem. Jeg er sikker på, at de kunne lave en god komedie med ham, hvad de jo også gør i min roman. Jo, jeg opfatter nok den intellektuelle, som Holberg jo også andre steder har skrevet om, som mere latterlig.

Men det ville da være originalt - at inddrage den intellektuelle, professoren - netop i det selskab, og faktisk tror jeg, at han var blevet sat til vægs. Der kunne jeg ønske, at Grønnegade, hvad jeg også dengang foreslog, satte ham ind i komedien, og skabte en ægte dualisme. Tænk også, at se Ludvig i Barselsstuen.

Det var det, jeg ville - og jeg mener i grunden ikke at nogen anden for alvor har taget ham så konsekvent. Det er næsten altid litterater, som for ærbødigt

bedømmer ham og fortolker ham. Der ser jeg ham - ja, måske, fra hans bedste publikum. Jeg kunne naturligvis have fortsat traditionen, og skrevet den intellektuelt - det har jeg lært mig, og det har jeg læst så meget af - og sådan gør man. Men netop den rå tone, og udleveringen . for en gang skyld - af den intellektuelle, var en langt større - og især provokerende mulighed. Jeg skrev den roman, ingen andre ville være bekendt at skrive - nedefra og op.

Jeg har lavet enorm research til romanen, at der kan være nogen - der som dig - er uenige, er naturligvis rimeligt. Men jeg synes, jeg trofast har fastholdt min synsvinkel. Og især har jeg taget kilderne for pålydende, ikke blot forsøgt at bortforklare de sider, som ikke helt passer til glansbilledet af Danmarks Store Forfatter.

Han sidder der på en bæverding - og faktisk lytter han til en masse sludder om krige mv, som ikke er korrekte, men som reelt, når du hører efter, er godtfolks fortolkning af krigens meningsløshed. Jamen, de generaler i 30-årskrigen var stupide. Det eneste sted, jeg har set det skildret præcist, og helt i Hermans ånd - er i Simplissimus - et fremragende og enstående stykke litteratur, som virkelig viser os tidens absurditet. Der findes fragmenter i dansk kulturhistorie, barokke historier om bødler og hekse, men ikke egentlig litteratur. Synd. jeg har selv forsøgt mig i Heksen på Bålet og Mestermændene, Rejsen til Paradis (kultursammenstødet med Indien, og Tranquebar) og også bevæget mig ind på Christian den 4., ved at læse hans dagbøger og tage den for pålydende - for manden er jo meget nede på jorden både med krige og kvinder i romane: Kristian og Kirstine, hvor den lille baron Holberg også møver sig ind. Jeg er udmærket klar over, at jeg er en ener på det historiske felt, fordi jeg netop gør op med myterne - men netop af den grund skaber nogle mennesker.

Tilbage til Ludvig: For en Herman von Bremen var Ludvig et skvat. Det er blot to synsvinkler, men jeg synes i grunden, at det netop gør ham mere menneskelig. Vend rollerne om - så sker der noget i et ældgammelt stykke.

Hans sexualitet finer jeg helt opklaret, han havde kun en testikel, hvad der meget vel kan have dæmpet hans sexualitet - og netop ført den over på skrivningen.

Jo, han var en foregangsmand, og uden ham, kunne meget være gået værre - især for dansk litteratur. men ligesom jeg mellem alle de bogerlige portrætter i fortidens malerkunst, gerne havde fundet en realistisk en af en bare helt almindelig bonde og helst af en bonde, så ville jeg også ønske at der fandtes bare en skildring af et almindeligt menneske - af en Herman eller Jeppe, det ville have været guld værd for dansk litteratur. Det findes ikke. Derfor skrev jeg den - i den ånd.

Men det får man ikke ligefrem ros af fra det litterære panas, naturligvis ikke. Men der er da blod og livskraft i det.

Dette er på ingen måde en underkendelse af Holbergs genialitet og fornyelse af dansk litteratur - eller for den sags skyld moralitet. Han var stor, og uden ham havde meget set anderledes ud. Det er også godt nok, at han spidder en Herman m.fl., men i en moderne kontekst, virker det forældet.

Det var også, hvad jeg oplevede. Jeg troede alle kendte og forholdt sig til ham - eller i hvert fald mange - men det var ikke tilfældet. Selv kandestøberen, og især sproget blev ikke opfattet - også derfor du, og andre siger, at man skal have forudsætninger.

Det var aldrig min mening, men der tog jeg altså fejl - netop fordi jeg selv

beundrede ham, og i ham så et andet dansk sprog, som jeg kendte, og egentlig finder meget mere levende end det nutidige, eller i hvert faldt godt gemt, eller rettere, ikke brugt i litteraturen.

Det er også der, jeg føler mig fornyende - jeg vover at bruge sproget og det, som nogle nok vil kalde en primitiv moralitet. Det findes jo, og taler til rigtig mange mennesker - alle dem, som ikke læser romaner, fordi de ikke ved, at deres sprog også findes.

Nå, nok om Ludvig, romanen fik faktisk gode anmeldelser, blandt andet at Torben Brostrøm i Information, men når anmelderne ikke rigtig ved, hvad de skal sige til noget nyt, og ikke vil dumme sig (helt Holbergsk), så siger de ingenting - og så går den død.

Når ingen teatre, Grønnegårds eller Det kongelige, tør sætte Holberg med ved bordet, af frygt for en udlevering, så må man jo sige, at det ikke lykkes. Måske kan du udvirke noget.

Med Poq og Kieperog, som Ludvig jo også mødte og gav en fin beskrivelse af, så har jeg skrevet en endnu bedre roman: Aja ajaja, som jeg gerne vil sende dig, hvis du vil skrive om den.

Det er om kultursammenstødet mellem det danske og det grønlandske, som ligger mig meget på sinde, netop fordi jeg ser det værdifulde i deres opfattelse af vores samfund 1724 - og undren.

Den fik iøvrigt en ret hård kritik i Grønland, fordi den udleverer Hans Egede, i dag er de alt for kristne - de var jo blot en reklame især for Grønlands handel og i anden omgang for hans mission.

De er virkelig nogle skruer vi kunne dreje på og nogle betragtninger.

Poq er noget af det mest spændende at arbejde med, fordi han er så utroligt godt dækket ind af samtidens kilder - også i den grønlandske fortælletradition - og altså af vores ven Ludvig, som undres - men ikke griber ind.

Nå, du kan jo læse, og er velkommen til at bringe dette, hvis du synes det er noget. Et dansk teater burde tage sig sammen og i det mindste bringe Ludvig selv på scenen, han er nok en komedie værd.

Men tak fordi du læste den - og at det satte noget i gang i dig, det var netop meningen - men den var nok for svær for de fleste. Med Ludvig og Herman som modspillere på en scene, ville den givet vis løse noget op.

Jeg forsøgte

Venlig hilsen Palle Petersen

3 - 8.8.2008

Kære Palle,

Tusind tak for dit venlige og meget imødekommende svar. Jo, jeg vil mægtig gerne læse "Aja aja" og skrive om den senere på året, min postadresse er

nederst.

Har lidt travlt med forskelligt i disse dage hér og dér, men så snart jeg kan, retter jeg de par trykfejl der var i din kommentar og sætter det i forlængelse af min egen kommentar, dels fordi jeg har lovet det, dels - og det er nok så vigtigt - fordi der kommer mange spændende ting frem som selvfølgelig skal ud.

Af "supplerende" har jeg et par overvejelser og et par formodninger, som jeg stadig tumler med:

- Du har (tror jeg) meget ret i at Ludvig især var en iagttager, en lytter og en seer; om han også var vindueskigger (jf. din roman) - dét véd jeg ikke det mindste om ... Der er en del vidnesbyrd om at han var noget af en "kuglestøber" i de yngre, Ludvigske, år - og at han som en slags billardspiller kunne støde såvel direkte som indirekte.

- Komedierne (og ganske særligt "Jeppe" der adskiller sig noget fra de andre) var ikke ment som realisme (tror jeg), men som mere eller mindre grov komik, men komik virker jo bedst hvis der er "noget" om snakken, og den ikke kun består af ordspil. At Rahbek og flere andre forsøgte at beskrive nogle af komedierne som karakterkomedier, synes jeg ikke er helt dækkende, kun delvist.

- Bønderne: Jeg har fundet forskelligt frem fra andre forfattere om bønderne i 1700-tallet (én af dem Molesworth som du også trækker på), heller ikke de tekster er altid helt præcise og dækkende, men de er med til at man kan nuancere billedet; det vil jeg publicere noget af senere i år (håber jeg). Men holder vi os til Ludvig Holberg selv, så er der jo en betydelig forskel på hans opfattelse af bønderne i "Jeppe" og i "Erasmus".

- Go' idé at prøve at få lavet nogle nye Holberg-ting, i form af romaner, noveller, komedier - hvad man nu synes ... man skal ikke være så sart, og som du nok kan fornemme, synes jeg bestemt at der er "noget" i dit forsøg der viser nye muligheder. I dén forbindelse kan jeg ikke helt komme væk fra at der er lavet mange gode eller provokerende ting der har noget med vores ven at gøre, men som ikke sådan direkte siger HOLBERG, tag fx "Bænken" (en nutidig og meget besværlig "Jeppe") og "Adams Æbler" (teodicé-problemet, som H livet igennem var meget optaget af). I det mere muntre hjørne er der i høj grad "Grev Axel", der tilmed har teater med som tema. ... I dén lille "Jeppe"-bog jeg arbejder på har jeg gjort en scene af en slags, der handler om det kaos der opstod under premieren på "Jeppe" ... og hvad der så skete. Og dét uden at gøre hverken 'Jeppe' eller andre af komediefigurerne til ægte, levende mennesker, for dét har de aldrig været - eller været mént som, derimod har de været noget der "snerpede". By the way, én af de bedre Shakespeare-ting fra nyere tid er (synes jeg) "Shakespeare in love" ... der er masser af ægte Shakespeare i dén, og dog er det alligevel "nyskrevne" ord der er brugt. Man kan bruge Holberg på mange forskellige måder, selvfølgelig kan man dét - man kan skabe noget der bringer os tættere på HAM eller 1700-TALLET, man kan skabe noget der bringer os tættere på et aktuelt PROBLEM. Hvad der er det rigtige at gøre i situationen afhænger af mange ting, men det er ret let at komme til at skabe noget hvor "Holberg"-navnet eller -figuren nærmest kan blive en forhindring for en bedre opfattelse. Men der kan siges mere hér, også om hvordan det nu var med Holberg og et collegium politicum (op til ca. 1722).

- Ludvig's sexualitet. Tja, du mener sagen er endeligt opklaret, dét véd jeg nu ikke rigtigt. Libido kan have mange forskellige former og komme frem på mange forskellige måder, det behøver man ikke være Freudianer for at mene. Jeg ser Ludvig som et ret komplekst menneske der havde en række forskellige

muligheder, hvad man kan se af hans genremæssige bredde (taget i en videre mening) gennem årene - også allerede i ungdomsårene og i den første tid som voksen, og når han først kom i gang med "noget", så skete det ofte at "vognen" fik rigtig meget fart på. Jeg synes det virker en smule "reduktionistisk" at beskrive hans seksualitet som blot at være en ét-kugles affære, i så fald én der har inkluderet violinspil, fløjteri, masser af "kuglestøberi" og en gigantisk læse- og skrivelyst.

- Du nævner Brostrøm's anmeldelse, dén laver jeg selvfølgelig et link til eftersom den findes på nettet. Jeg har læst den et par gange - dengang den blev trykt og også siden. Det er en meget glimrende kommentar, andet ville også være underligt - men som jeg husker den, har Brostrøm et forbehold mht sproget i romanen? Dét skal jeg lige se efter. Selv synes jeg nok at der er nogle vendinger hist og hér i din "gavyveroman" der kunne eller ligefrem burde "diskuteres". Men hvordan var det nu din konstruktion var? 1/ Herman (dvs. en "anden" som vi ikke véd hvem er, men dog én der var "tæt på" dét dørsens Collegium Politicum) har skrevet historien, 2/ Historien er blevet muret inde på Akademiet (enten i én af de få oprindelige bygninger ... eller i hovedbygningen, i så fald på et senere tidspunkt?), 3/ Historien er fundet frem her for gange nylig og givet til dig - og 4/ du har bearbejdet den. Det sidste, pkt. 4, gør at du vel altid kunne sige at dét er dig der har forsøgt dig, også med et par moderniseringer ..., så derfor må det vel være OK, hvis sproget er blot nogenlunde i orden og hvis fremstillingen er konsistent. Det afgørende må være om fremstillingsformen passer ift læserne.

Mange venlige hilsener, Bjørn

4 - 8.8.2008

Kære Bjørn.

Ja, undskyld fejlene, men jeg har pt. lidt problemer med synet og skriver bogstaveligt talt blindskrift - næsten da. Jeg er pt. ikke hjemme, men sender romanen Aja Ajaja om Poq, så snart jeg er tilbage.

Da Holberg færdedes i helt andre miljøer, må han have kigget gennem vinduer, måske ikke så meget for historierne, men for at gribe sproget.

Du har ret, Jeppe er ikke ment som realisme, men bliver det alligevel - alene fordi der stort set ikke findes andre der går tæt på en dansk bonde, og vores billede af danske bønder dengang, er i høj grad præget af Jeppe, som er det mest realistiske - eller virker sådan.

Derudover er der vist kun nogle præster, som omtaler dem lidt - og senere Miranda, men det er jo i grunden mænd, som kun kan se ned på dem. Der ligger også en del beskrivelser fra 1659 og krigene der, og forholdene har ikke forandret sig.

Tænk, hvis vi havde en ægte beskrivelse. Løvrigt har man svært ved at forestille sig Holberg på en fæstegård, og han behandlede da også siden siden bønder ret strengt. Løvrigt havde han aktier i de vestindiske slavekompagnier, så ... Men det er jo samtiden han skal bedømmes på og der brød han da en del normer.

Shakespeare in love havde jeg også i tankerne, og naturligvis Amadeus omkring Mozart - og jeg forstår ikke, hvorfor intet teater for alvor bringer de store kunstnere ind i sammenhæng med tiden, men bare stiller sig beundrende. Det er jo et dramatisk kup, som nok skal åbne øjne - og den vej, jeg havde håbet romanen var gået.

Med Ludvigs sexualitet, har jeg virkelig gjort grundigt research, og altså valgt gilding - jeg kan intet sted finde noget, som vidner om en dyb forståelse af kærlighed, hverden til mænd eller kvinder, det er let lystspil og intriger. Også derfor har han haft svært ved at komme ind på livet af rigtige mænd - og har måske derfor fundet dem komiske.

Med kvinder kan Mozart og Shakespeare jo indleve sig.

Måske også årsagen til at Holberg ikke rigtigt kan skrive romaner, det bliver for stift - den korte rammende komedie med de karikerede figurer er hans felt. Løvrigt var komedierne jo ikke populære i de finere kredse og dem ville han jo også gerne ind i.

Godt nok, og uden Holberg, ville dansk litteratur næppe have udviklet sig - der går faktisk ret længe, før nogen igen forsøger sig med det rammende, blodrige sprog. Løvrigt er det nok ikke så meget i litteraturen og heller ikke så meget på teatret - det levende sprog blev og bliver brugt - dertil er forfattere for litterære - det er primært i film, du får danskerne helt nede på jorden, med deres eget sprog intakt.

Jeg tror egentlig kun at det er muligt at beskrive Holberg som menneske skønlitterært, og nogenlunde frit - og det er så hvad jeg har gjort, det er naturligvis for Holbergkendere en svaghed og et mål for kritik - men det kunne måske gøre ham mere interessant for læsere, og ikke mindst åbne en ny forståelse af hans komedier - og manden bag dem.

Løvrigt synes jeg det er spændende, at det er tre nordmænd: Holberg, Egede og Wessel, som i den grad præger tiden. Jeg har skrevet om Holberg og Egede (I Aja ajaja) - og i sin tid lavede jeg 4 romaner omkring Christian den 4., heksen, kongen, kolonierne og mestermanden -- men jeg er altså ikke nået til at få afmytologiseret Tordenskjold, og får det nok heller ikke gjort, de er så meget andet at tage fat på - og i dag er det primært kvinder som læser romaner (mænd læser faglitteratur, eller computerspil), og de læser helst om kvinder.

Det er et litteraturskift, der vil noget - og som ingen egentlig har taget op.

Et par hjertesuk: Da jeg skrev "Heksen på bålet" som virkelig er en kvinderoman, fik jeg fra forlaget at vide, at hvis jeg havde været en kvinde, så havde den fået meget større succes.

Da jeg fornylig skrev en ungdomsroman om en dreng, fik jeg fra forlaget at vide, at ingen drenge læste bøger - hvad de sådan set har ret i - men jeg fik overbevist dem om, at piger gerne ville læse om drenge, sådan fik jeg den igennem - på et andet forlag.

Nå, jeg har klaret mig ganske godt, netop ved at skrive et enkelt, malerisk sprog, og holde mig til jorden.

Du kan bruge det som du vil - og tak for interessen.

Mange hilsner fra Palle

<http://home6.inet.tele.dk/pallepet>

Internetmagasinet Holberg.nu ... og hvad der er udkommet

Forpremierer

[Ole Thestrup's 'Jeppe'](#). Det Danske Teater spiller »*Jeppe på Bjerget*«. Januar 2007.

2007

1/2007 - [Holberg-Træf i Slagelse](#). Marts 2007.

2/2007 - [»Erasmus Montanus« på »Grønnegårds Teatret«](#). Juni 2007.

3/2007 - [Egnsteatrene. Brian Mikkelsen's bekendtgørelse \(som udkast og i færdig form\) - kommentarer fra Brygger Mikkelsen's Kalundborg](#). Juli 2007 og december 2007.

4/2007 - [»Filuren« spiller »Jean de France« i Musikhuset Aarhus - og Kirsten Dahl »myrder« den i »Århus Stiftstidende«](#). Oktober 2007.

5/2007 - [»En klassiker reaktualiseret og rekontekstualiseret«](#). Arrangement på Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, KUA, November 2007.

6/2007 - [»Jeppe alene på Bjerget«](#). December 2007.

2008

7/2008 - [»Alle tiders Jeppe« under udvikling](#). Marts 2008.

8/2008 - [Wiedewelt i stormvejr](#). Marts 2008.

9/2008 - [Hvor blev Holberg egentlig af, i Sorø?](#) Marts 2008.

10/2008 - [Det er i Jeppe's forvandlinger, fascinationen ligger - siger skuespilleren Niels Vandrefalk om sin »Alle tiders Jeppe«](#). April 2008.

11/2008 - [Holbergske masker på Tersløsegaard](#). Mona og Niels Damkjær udstiller i sommersæsonen 2008 (April 2008).

12/2008 - [Grønlænder-Jeppe og grønslænderne - og hvad skulle Hans Egede i Grønland?](#) (April-Juli 2008).

13/2008 - [Holberg om forskellige teatering](#). Epistel 66, epistel 179, epistel 347 og flere andre, desuden 'Betænkning over Komedier' og 'Tordenbrevet' (Maj 2008).

14/2008 - [Holberg i Sorø Klosterkirke og Johannes Wiedewelt's mindesmærke for ham](#) (Juni 2008).

15/2008 - [Den stundesløse i Sorø: Store STRESSEDAG](#). Extra: Komedien kan læses og downloades via dette nummer (Juni 2008).